

republiek meer, vervalt de opdracht. Twee vechten door tot de dood, Debuissou pleegt verraad.

Om het verhaaltje hoef je dit stuk niet te kiezen: alle gegevens zijn van bij het begin bekend, de afloop ligt vast. De personages zijn evenmin geweldig: je hebt er geen vat op, ze verschuiven voortdurend van plaats op het ritme en de beweging van de taal. De uitdaging van dit stuk ligt precies in het waar maken van die gespannen taalbeweging. De vertaling die Arca gebruikt, voldoet niet helemaal: ze volgt de uiterlijke betekenis, maar verzwakt af en toe de innerlijke gespletenheid. Ik citeer dezelfde passage: "Hij heeft me de brief voorgelezen. Galloudec, opdat ik hem van buiten zou kennen, mocht hij verloren gaan." De dubbele inversie van het origineel wordt genegeerd, het botsende ritme wordt vloeiend gemaakt. Op die manier overbrugt men de gaten die de tekst laat. En dat druist in tegen de autonomie van Müllers taal.

In de voorstelling merk je eenzelfde nonchalance t.o.v. de motor van dit stuk. Men snoeit, men bindt in, men grijpt naar externe middelen: een manipulerend geluidsdecor, het beroep op de literatuurgeschiedenis. Brecht wordt opgetrommeld en meer bepaald diens stuk *Die Massnahme*. De relatie van dit stuk met *De Opdracht* loopt via *Mauser* dat Brechts revolutionaire geweld radicaliseert en zo in vraag stelt. Maar *Mauser* voert ook een boeiende dialoog met *De Opdracht*:

Mauser: "Denn die Revolution zerreisst seine Masken"
De Opdracht: "Die Revolution ist die Maske des Todes"

Het resultaat is een driehoeksverhouding die theoretisch na te trekken is, maar de lectuur nodeloos compliceert.

Tegenover die beweging weg van de tekst, staat een verduidelijkingsdrang die probeert de taal in rechte banen te leiden. Zo ontstaat een in aanzet eenvoudig driedelig grondplan: een voortoneel — het eigenlijke toneel — het achtertoneel, van mekaar gescheiden door resp. een gordijn en een schuifdeur. Het begint op het voortoneel met het voorlezen van de brief waarin de revolutionairen hun opdracht teruggeven: het heden van de voorstelling. Op die plaats wordt ook het spel voorbereid, de maskers gepast. En het is expliciet de toeschouwersruimte (ook voor de spelers): drie functies voor één ruimte. Het eigenlijke toneel stelt de verbeelde werkelijkheid voor: het verloop van de opstand wordt er gereconstrueerd. De achterste ruimte, een spiegel van schel wit licht, is de utopische ruimte: Peru, de vrouw, moederschoot, revolutie... Het zou natuurlijk heel mooi zijn, zo'n schema waarin alles netjes zijn plaats heeft, maar de tekst is niet opgebouwd volgens het salon-eetkamer en keukenmodel. Alles loopt daar

door mekaar: het heden sleept het verleden mee, de derde wereld ligt in Europa, enz. Het vasthouden aan de oorspronkelijke bedoeling de geïllustreerdheid van de tekst concreet te maken in een hiërarchisering van de ruimte, veroorzaakt een over en weer geloop en een openen en sluiten van gordijnen en deuren waar je als toeschouwer niet goed van wordt.

Het absoluut willen verduidelijken manifesteert zich ook op andere niveaus van de voorstelling: in de zeer gezochte gestiek van Debuissou bijvoorbeeld, die zelfs naar een cabotineren neigt dat de tekst versmacht, in het vele schrijven op wanden en borden, het onderstrepen van woorden, het roepen van zinnen. Al dat geschreeuw, die patronaatsdidactiek verbergt een fundamenteel onbegrip t.o.v. de tekst. *De Opdracht* is een vreemd stuk. In plaats van die vreemdheid uit te spelen in de afstand en de ruimte die tekst en toeschouwer nodig hebben, gaat men met het gewicht van twee regisseurs plat op de tekst zitten, in de verwachting dat het stuk verstaanbaar wordt. Men hoort een zwak gereutel.

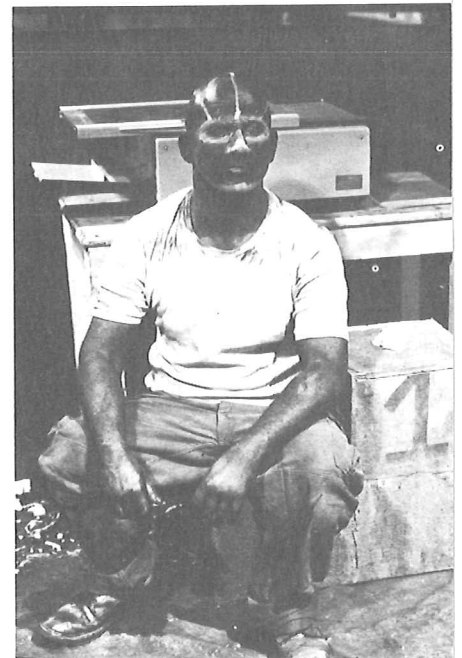
DE OPDRACHT

auteur: Heiner Müller, vertaling: Erik De Smedt, groep: Arca, regie: Herman Gilis en Pol Dehert, decor: Mark Cnops, spelers: Jo Decaluwe, Carmen Jonckheere, Mark Steenmans, Netty Vangheel, Bert Van Tichelen, Mark Verstraete, e.a.

HTP

Een theatergroep vindt de opvoering van een stuk door een andere groep naast de kwestie, verraad aan de tekst. Dat kan aanleiding geven tot allerhande discussies. Het wordt pas echt interessant wanneer groep één besluit hetzelfde stuk op te zetten, bij wijze van antwoord. Zo ontstaat een dramatische dialoog, een nieuw soort agitprop toneel dat onmiddellijk reageert op theatrale feiten.

Voor alle duidelijkheid, *De Opdracht* van Het Trojaanse Paard is geen voorstelling maar een lezing, een minimaal geënceneerde lezing: vier mensen lezen het stuk, tekstboek in de hand, in een decor dat grotendeels bestaat uit fragmenten van vorige producties. Dat lezen gaat niet zo vlot want de spots staan niet waar de acteurs staan. De lezers moeten zich in allerlei schieve bochten wringen om bij een zwak schijnsel de tekst te kunnen ontcijferen. Behalve de Debuissou-lezer: hij heeft zich een armlampje omgebonden waarmee hij zijn tekst de baas kan. Op deze concreet-realistische manier worden de sprekers gedifferentieerd. Schetsen van 'personages' die verder genuanceerd worden

De Opdracht ARCA-NET Foto Luc Monsaert

door de verdeling van het zwart op het gezicht (de zwarte revolutie) of de dictie. De zeggings van de liftmonoloog (gescheiden van de rest van het stuk) gebeurt door twee lezers die mekaar in estafette aflossen, een kapstok fungeert als gelijkheidsteken. Karakterisering die niet van binnenuit wordt beleefd, maar van buiten wordt opgelegd.

Als steeds kiest HTP resoluut voor de tekst. Niet voor een idee over zo'n tekst, maar voor de woorden, de zinnen zoals Müller die neerschreef. Dat merk je ook aan de vertaling die de zinsbouw en woordkeuze van het origineel zo nauw mogelijk volgt. Die tekst wordt op zijn uiterlijke kant gepakt. Men graaft niet onder de woorden. De tekst is geen subtekst, geen pretekst. Er staat wat er staat en men leest wat er staat. Voetbal wordt dus gelezen als voetbal en niet als boksmatch zoals bij Arca. Respect voor een tekst dus, maar tegelijk ook afstand, want het blijven natuurlijk Müllers woorden. Die afstand manifesteert zich in een triviale en ironische vraagstelling: men vraagt de tekst naar de tekst. Saspentas bijvoorbeeld heeft het moeilijk met Müllers zinnen: hij begrijpt ze niet, leest ze verkeerd, herpakt zich voortdurend. Dat klinkt bijna belachelijk. Toch is het precies deze decalage, de ruimte die dat creëert, de vaart die erin wordt gehouden, die *De Opdracht* voor zichzelf doet spreken: helder en duidelijk. Dat is alles.

Luk Van den Dries

DE OPDRACHT

auteur: Heiner Müller, vertaling: Sigrid Vinks, groep: HTP, spelers: Johan Daenen, Jan Decorte, Bernard van Eeghem, Sigrid Vinks.